

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 1. november 2012 truffet vedtak i

- Sak nr:** 60/12 (arkivnr: 201200582-12)
- Saken gjelder:** Klage fra advokat A på dommerfullmektig B ved X tingrett
- Utvalgsmedlemmer:** Unni Sandbukt (leder)
Randi Grøndalen
Bjørn Hübert Senum
Svein J. Magnussen
Björg Tørresdal
- Jeppe Normann har fratrudd som inhabil i saken, og Bjørn Hübert Senum deltok i hans sted.
- Offentlighet:** Vedtaket er offentlig, jf. offentleglova § 3.
- Vedtak:** Dommerfullmektig B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.

Innledning:

Ved brev av 25. juni 2012 har advokat A inngitt klage på dommerfullmektig B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er supplert ved brev av 13. august 2012. Ved brev av 2. juli 2012 til klager varslet Tilsynsutvalgets sekretariat om mulig avvisning av klagen under henvisning til at grunnlaget for klagen synes å gjelde forhold som fant sted for mer enn tre måneder siden.

Klagen er forelagt dommerfullmektig B som ved brev av 9. august 2012 har avgitt uttalelse. Advokat C har kommentert klagen ved brev av 14. september 2012. Utvalget har bedt om, men ikke mottatt, uttalelse fra advokatfullmektig D. Domstolleder ved X tingrett, sorenskriver E, er orientert om klagen.

Saksfremstilling:

Innklagede var dommer i en sivil sak som gjaldt en entreprenørs krav mot byggherre om oppgjør og erstatning etter oppføring av enebolig, samt byggherrens motkrav om erstatning. Klager var prosessfullmektig for byggherren (saksøkte). Hovedforhandling ble gjennomført i perioden 6. til 9. desember 2011. Dom i saken ble avsagt 19. januar 2012.

Klager – advokat A – har i hovedsak vist til følgende:

Klagen gjelder karakteristikken dommen inneholder om klager, samt innklagedes opptreden under hovedforhandlingen. På hovedforhandlingens siste dag forekom et stemningsskifte. Innklagede uttalte på starten av dagen at han ikke godtok avbrytelser, hvilket ikke forekom under motpartens prosedyre. Da klager fikk ordet til prosedyre, begynte innklagede raskt å avbryte klager. Innklagede ba om at det ble pekt på de rettslige grunnlag, til tross for at innklagede tidlig i saken hadde uttrykt at han var kjent med dette. Klager ba forgjeves om å slippe avbrytelser. Gjentatte avbrytelser medførte at klager ikke fullt ut kunne benytte sin tilmålte tid til den argumentasjon han hadde tenkt på forhånd.

Avbrytelsene ble ikke fremsatt med respekt overfor klager som prosessfullmektig. Innklagede ble tydelig irritert da klager ba om å få fortsette den tiltenkte prosedyren. Avbrytelsene og måten de ble gjort på var upassende idet de etterlot et svært dårlig inntrykk av klagers yrkesutøvelse overfor klienten.

Innklagede har ikke administrert retten på en upartisk måte. Motpartens vitne ble tillatt å uttale seg om et relevant spørsmål klagers vitne ikke ble tillatt å uttale seg om.

I dommens omtale av partenes påstander og påstandsgrunnlag fremsetter innklagede kritikk mot klager i avsnitt 28. Her heter det:

"Det bemerkes allerede her at retten har funnet det problematisk å gjengi hva som fra F side ved hovedforhandlingens avslutning ble gjort gjeldende som påstandsgrunnlag. Dette gjelder særlig motkravet, hvor ansvarsgrunnlaget ikke ble nevnt før det gjensto få minutter av advokat As tilmålte tid. Retten ba videre under selve prosedyren om en nærmere gjennomgang av de gjenstående anførselene fra sluttinnlegget uten at samtlige av anførselene ble behandlet av advokat A. Gjengivelsen av F påstandsgrunnlag er derfor basert på det som konkret kan trekkes ut av advokat As sluttinnlegg."

Disponeringen av tiden var ikke selvforskyldt. Domspremissene legger opp til at klager alene forspilte tiden under prosedyren. Forutsetningsvis fremstår det som om klager eller hans firma ikke var kompetent til å prosedere den aktuelle sak. Dette er ikke er riktig.

I avsnitt 53 under rettens vurdering heter det følgende:

"Innledningsvis bemerker retten at de faktiske og rettslige begrunnelsene fra F side - slik disse har blitt presentert av advokat A – gjennomgående har vært upresise og delvis problematisk å forstå. Som nevnt i avsnitt (23) ble det fremlagt en juridisk utredning, som i rettens kjennelse ble besluttet tatt ut av saken. Deretter kom nye anførsler først i sluttinnlegget, også dette i et omfang og i en form som har vært vanskelig å håndtere. Den over to timer lange prosedyren til advokat A besto i stor grad av opplesning av allerede dokumenterte bevis, og flere av saksøktes egne anførsler ble ikke nevnt. Motkravet i saken ble eksempelvis først nevnt da det gjensto få minutter av den tilmålte tiden. Som en følge av dette ble det av retten stilt flere spørsmål om anførslene, hvorefter det ble gitt uklare og til tider motstridene svar. Samlet sett har advokat As presentasjon av saken skapt så store utfordringer for retten at dette har påvirket rammen for den videre drøftelse."

Det bestrides at prosedyren var preg av å være en "opplesning". Den tilmålte tid og de stadige avbrytelsene skapte store utfordringer for klager. Dersom de anførsler klager presenterte var så uklare og uforståelige for innklagede, skulle innklagede bedt om en avklaring allerede under innledningsforedraget.

Også senere i dommen kommenterer innklagede klagers prosedyre. I dommens avsnitt 70 heter det blant annet:

"[...] Under advokat As prosedyre ble det stilt spørsmål fra dommeren om det kunne redegjøres for de bestemmelser i bustadoppføringslova man anførte at avtalene var i strid med samt at det ble gitt en begrunnelse for dette. Bestemmelsene ble ikke nevnt, foruten (etter råd fra advokatfullmektig D) en kort henvisning til at det ikke var stilt garanti etter bustadoppføringslova § 12."

Det ble redegjort for de aktuelle bestemmelser. Innklagede viste ingen respekt for hvordan klager ønsket å bygge opp prosedyren da han foregrep redegjørelsen med avbrytelser. Innklagede insinuerer at klager ikke hadde tilstrekkelig oversikt eller kunnskap om det rettslige grunnlaget for saken ved å skrive at klager fikk råd fra sin advokatfullmektig. Ved å skrive dette skapes det uklarheter og spørsmål ved klagers opptreden og yrkesutøvelse.

Det vises i denne forbindelse også til avsnitt 75 hvor det blant annet heter:

"F har anført at både prosjektleder- og entreprisavtalen helt eller delvis må settes til side i medhold av avtaleloven §§ 30, 33 og 36. I advokat As prosedyre ble bestemmelsene nevnt, men ikke gjennomgått."

Innklagede har opptrådt i strid med god dommerskikk. Prosessledelsen var partisk og uverdigg, upassende og uten respekt for forholdet mellom advokat og klient. Uttalelsene i domspremissene oppleves som både infamerende og sårende. Fokus på prosedyren var unødvendig for resultatet. De nedsettende karakteristikker av prosedyren medfører at klager fremstår som inkompetent, uten å være i stand til å redegjøre for rettslige grunnlag, og det etterlates et svært slett inntrykk av det arbeid klager og klagers firma gjorde. Dette er av svært negativ betydning for klagers renommé, og oppfattes som et konkret angrep på klagers yrkesintegritet. Det vises til tidligere sammenlignbare saker for Tilsynsutvalget

som har ført til kritikk, blant annet TU-sak 2011-150, 2007-123 og 2005-110. Klagers firma har også lidt et betydelig økonomisk tap som følge av innklagedes salærfastsettelse.

Samlet sett foreligger et omfattende personangrep mot klager. Dette fremgår av dommen, samt avbrytelser og tilnærmelser under klagers prosedyre, slik det er redegjort for.

Tilsynsutvalget anmodes om å vurdere klagen. Klager hadde rimelig grunn til å oversitte klagefristen. Han ville ikke fremsette klagen før innklagede hadde fastsatt salæret.

Innklagede – dommerfullmektig B – har i hovedsak vist til følgende:

I henhold til den omforente tidsplan var det avsatt to timer for prosedyre til hver av prosessfullmektigene. Klager brukte ti minutter lengre enn avsatt. Pausen i anledning motpartens helseproblemer medførte en forskyvning, og ikke en avkortning, i tidsplanen. Innklagede har ikke bundet seg til ikke å avbryte under prosedyrene, men anmodet prosessfullmektigene om å begrense avbrytelser i motpartens prosedyre.

Innklagede antar at han stilte ca. 20 spørsmål under klagers prosedyre. Disse var faglig begrunnet. Klager brukte svært mye tid på opplesning av allerede gjennomgåtte dokumenter. Klager var dessuten svært problematisk å forstå, han unnlot å komme inn på det tidligere anførte, eller kom inn på nye anførsler.

Innklagede kan ikke huske å ha opptrådt partisk ved ikke å tillate klagers vitne å svare på samme spørsmål som motpartens vitne. Spørsmål relatert til en juridisk utredning som klagers vitne hadde avgitt, og som var tatt ut av saken, ble imidlertid avskåret i retten.

Innklagede fant det vanskelig å gi en redegjørelse for partenes påstandsgrunnlag og rettens vurdering i denne saken. Det klager anførte i prosedyren samsvarte ikke med det som ble presentert i saksforberedelsen og innledningsforedraget. Det var riktig å gi uttrykk for dette i dommen under presentasjonen av påstandsgrunnlaget. Det var også viktig å gi uttrykk for at dette hadde stor påvirkning på innklagedes senere drøftelse av sakens tvistegjenstand. Innklagede ønsket også å gi uttrykk for sitt syn på klagers ivaretagelse av prosessoppdraget, samt gjøre klienten oppmerksom på muligheten til å få fastsatt godtgjørelsen av retten.

Domspremissene går verken isolert eller samlet for langt i forhold til den faglige begrunnelsen som her ligger til grunn. Innklagede står fast ved sin uttalelse om at klagers ivaretagelse av prosessoppdraget må karakteriseres som slett advokatarbeid. Innklagede har ikke handlet i strid med god dommerskikk, men finner det beklagelig at noen har oppfattet innklagedes opptreden i retten som kritikkverdig.

Prosessfullmektig – advokat C – har i hovedsak vist til følgende:

Innklagede gjennomførte saken på en ryddig, høflig og bestemt måte. Klager hadde en meget uryddig saksforberedelse og måte å gjennomføre hovedforhandlingen på.

Under både saksforberedelsen og hovedforhandlingen var det svært vanskelig å forstå anførselene til klager. Det var lite sammenheng i faktum og påstandsgrunnlag. Svært få av klagers anførsler i tingretten er fastholdt av ny prosessfullmektig for lagmannsretten.

Klagers presentasjon av saken i tingretten og hans faglige ytelse som prosessfullmektig var av svært dårlig kvalitet. Dommens bemerkninger om dette er både korrekte og forståelige. I forhold til de faktiske hendelser er bemerkningene avdempende.

Innklagede gjorde forsøk på å klargjøre klagers påstandsgrunnlag. Fremstillingen ble likevel svært uklar og lite forståelig. Innklagede avbrøt ikke klageren på en måte som forkortet eller forstyrret hans fremstilling mer enn nødvendig.

Administreringen av saken og utformingen av dommen er av høy kvalitet, særlig tatt i betraktning av den uryddige fremstillingen fra klager.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstoloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Fristen for å klage en dommer inn for Tilsynsutvalget er tre måneder etter at forholdet fant sted, eventuelt tre måneder etter at klageren ble kjent med eller burde vært kjent med dette forholdet, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. Forholdet fant sted 6. – 9. desember 2011 da hovedforhandlingen ble avviklet, i følge klager særlig siste dag, og 19. januar 2012, da dommen ble avsagt, noe klager ble kjent med da dommen ble forkynt. Klagen ble fremsatt 25. juni 2012. Dette innebærer at klagefristen med utgangspunkt i dommen er oversittet med vel to måneder. Klager var klar over klagefristen, men har anført at han ville avvente rettens fastsettelse av salær for hans klient etter tvisteloven § 3-8.

Det er ikke gått ett år siden forholdet fant sted. Tilsynsutvalget har da, uavhengig av om det foreligger rimelig grunn til fristoversittelsen, adgang til å ta klagen opp til vurdering i utvalgsmøte, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd annet punktum. Dette er særlig aktuelt dersom utvalget finner grunn til å vurdere de forhold som fremkommer i klagen. Utvalget har etter en samlet vurdering funnet grunn til å ta saken opp til behandling.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Tilsynsutvalget legger til grunn at klagen ikke gjelder misnøye med forhold som kan brukes som grunnlag for anke, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd, men misnøye med hvordan dommeren ledet prosessen og hvordan klager er omtalt i dommen.

Klager har anført at dommeren opptrådte partisk og utilbørlig, uverdlig og respektløst i retten, særlig under hans prosedyre, og at han har utformet krenkende domspremisses. Klagen gjelder således dommerens opptreden/uttalelser under hovedforhandlingen, herunder prosessledelsen og avbrytelser under klagers prosedyre, og uttalelser i domspremissene. Dette angår dommeradferd med påstander om forhold som utvalget kan vurdere i forhold til gjeldende krav om opptreden i samsvar med god dommerskikk.

God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver, både muntlig og skriftlig. Når det gjelder dommerens opptreden i retten, er spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner, prosessfullmektiger og andre aktører av

betydning. Videre vil spørsmål om brudd på god dommerskikk komme inn i forbindelse med vurdering av hvordan saksbehandlingen utføres. Grov, ubehøvlet opptreden fra dommerens side i et rettsmøte og andre utslag av slett møteledelse vil kunne rammes. Bruk av unødvendig sterke ord og uttrykk som virker klart sårende og infamerende kan føre til disiplinærtiltak, og i så måte er terskelen lavere når dette skjer i skriftlig form.

Forarbeidene til domstoloven kap 12 beskriver nærmere hva som skal være retningsgivende for utvalgets vurdering av dommeratferd, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) særlig side 199 og NOU 1999:19 side 325 flg. særlig side 326 første spalte. Det er en viktig rettesnor for Tilsynsutvalget om det er påvist forhold som er egnet til å svekke tilliten til domstolene og dommerne. Dette grunnleggende krav til dommeradferd og integritet er nedfelt i "Ethiske prinsipper for dommeradferd", vedtatt 1. oktober 2010, i punkt 1 og i punkt 4. De etiske prinsippene skal tjene til opplysning om hva som er god dommerskikk og ligger til grunn for Tilsynsutvalgets konkrete vurdering i den enkelte sak.

Prinsippenes punkt 3 fremhever krav til upartiskhet og nøytralitet, punkt 5 fremhever krav til likebehandling av alle aktører, og punkt 6 fremhever kravet til korrekt, saklig opptreden, herunder at dommeren skal vise respekt for de oppgaver advokater har i rettspleien.

En upassende og krenkende skriftlig språkbruk i en dom er også i strid med kravet til korrekt opptreden – om at en dommer skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt. I prinsippenes punkt 7 er det utformet en særlig etisk standard for utforming av rettslige avgjørelser: "Ved utforming av rettens avgjørelser må dommeren vise tilbørlig respekt overfor alle involverte så langt det er forenlig med kravet til en dekkende begrunnelse."

Det må være påvist konkrete forhold, i form av krenkende utsagn eller annen klanderverdig opptreden fra dommerens side, for at utvalget skal kunne reagere med disiplinærtiltak. Hvorvidt utsagn eller karakteristikk er krenkende, vurderes i forhold til det saklige behov for begrunnelse og omstendighetene som foranlediget ytringen. Ikke enhver uheldig eller unødvendig ytring i retten eller i en dom fører til kritikk. Det må overgå en viss terskel.

Når det gjelder klagerens reaksjon på dommerens prosessledelse, definert som ulik behandling av advokatene og adgangen til vitneførsel, og avbrytelser og inngripen i klagerens prosedyre, er det vanskelig å slå ned på noe kritikkverdige ved dette. Det er ikke spesifikt angitt krenkende utsagn eller krenkende måter å gjøre dette på. En advokat må tåle avbrytelser eller innsigelser mot sin måte å legge opp saken på. Dommeren skal drive aktiv saksstyring og har ansvar for å få saken opplyst. Dommeren har derfor rett til å gripe inn i en forklaring eller den retning en prosedyre tar. Dette ligger innenfor rammen for den saksstyring dommeren skal forestå. Det er imidlertid avgjørende på hvilken måte dette gjøres. Det må gjøres med saklig respekt og etter dialog med advokaten. Avbrytelser og inngripen fra dommerens side kan være faglig berettiget, men adferdsmessig kritikkverdige.

De etterfølgende uttalelser i dommen og innklagedes eget tilsvarende bekrefter for så vidt at det ble et dårlig klima og høyt irritasjonsnivå i retten, som smittet over på prosessledelsen. Dommeren kunne nok også ha sørget for avklaringer på et tidligere stadium og på en mer skånsom måte. Med mange spørsmål og avbrytelser under den tilmålte tid for prosedyren, vil dommeren lett kunne bidra til uklarhet, vanskelige arbeidsforhold og et dårlig inntrykk av advokaten. I hvert fall er det klagerens opplevelse at han ble utsatt for stigmatiserende irettesettelser og overrumpling i åpen rett og under nærvær av klienten, hvor dommeren satte fokus på at han mente klageren manglet oversikt og ikke evnet å fremstille saken.

For Tilsynsutvalget synes det som den måten dommeren avbrøt og stilte spørsmål på vanskeliggjorde gjennomføringen av prosedyren for klageren, og bidro til å undergrave respekten for ham og hans faglige omdømme og sette ham i vanry i forhold til egen klient, jf. TU-sak 2002-123, hvor det heter at "Dommeren skal vise respekt for forholdet mellom advokat og klient, og være tilbakeholden med å bebreide advokaten i klientens nærvær."

Tilsynsutvalget har etter en samlet vurdering likevel kommet til at det som skjedde under hovedforhandlingen ikke er tilstrekkelig for kritikk, dels fordi det som er fremkommet ikke fremstår alvorlig nok, dels fordi det som er anført blir for generelt, og dels fordi det ikke er sannsynliggjort at dommeren opptrådte ubehøvet og manglet saklig grunnlag for inngripen.

Når det gjelder uttalelsene i domspremissene, har Tilsynsutvalget delt seg.

Flertallet, Sandbukt, Grøndalen, Magnussen og Tørresdal, er kommet til at de påviste deler av domspremissene samlet sett er krenkende og berettiger til kritikk.

Flertallet har reagert på avsnitt 28 og 53 samt avsnitt 70 i dommen, sett under ett. Det var unødvendig med slik fokus på prosedyren og klagerens prestasjoner i den forbindelse for å begrunne referatet av anførselene og resultatet i dommen. To hele avsnitt innebærer en ren karaktersetting med dårlig resultat for klageren, og i tillegg stemples klagerens kvalifikasjoner ved å sette på trykk at han måtte ha hjelp fra sin advokatfullmektig.

Kritiske merknader skal fremsettes i en saklig form og ikke gå lenger enn det er faktisk og rettslig grunnlag for. Dette gjelder både for den muntlige og skriftlige kritikk. Som uttalt i TU-sak 2005-110, må profesjonelle aktører i retten tåle imøtegåelse og direkte kritikk i en form som ikke ville ha passet overfor private parter. Det stiller seg imidlertid annerledes når det nettopp, som her, er den profesjonelle integritet som er gjenstand for kritikk.

Det er ingen grunn til å gjenta i dommen at advokaten, etter dommerens mening, ikke evnet å fremstille saken og ikke kunne redegjøre for rettsreglene, og at han spilte bort tiden uten å komme til poenget. Dette angår advokatens kompetanse og går ut over tålegrensen.

Særlig omtale av advokatens prestasjoner og rettens vurdering av denne bør ikke forekomme i en offentlig tilgjengelig dom. Særlig blir gjentakelsen i avsnitt 53 sammen med parenteshenvisningen til at klageren måtte få råd fra advokatfullmektigen vanskelig å akseptere som saklig nødvendig for begrunnelsen. Dette holder ikke etisk standard.

Dommeren har et særlig ansvar for sitt ordvalg i skriftlige avgjørelser, jf. Tilsynsutvalgets uttalelse i sak 2011-150: "Ord og uttrykk står der for alltid. Skriftlige karakteristikker har en sterkere effekt og kan derfor oppleves mer belastende enn øyeblikkets muntlige utsagn."

Flertallet mener dommerens bebreidelser har fått en stigmatiserende og respektløs form. Kritikken var som nevnt unødvendig for at dommeren skulle få frem sitt budskap.

Det burde vært tilstrekkelig å gå rett på sak, eventuelt kort å konstatere at advokaten etter dommerens oppfatning tok feil, at anførselene ikke samsvarte med hva som tidligere var anført, og at disse hadde vært noe vanskelig å oppfatte, for så å gi uttrykk for hva retten la til grunn. En så vidt omfattende omtale i dommen av kvaliteten på fremføringen tjener intet aktverdig formål. Særlig alvorlig blir det når dommeren gjentar i klare ordelag at klageren hadde presentert den faktiske og rettslige begrunnelse slik at det var uforståelig og uklart,

problematisk å forstå og skapte store utfordringer. Det inntrykk som står igjen i dommen er at denne advokaten mangler faglig kompetanse, og ikke er i stand til å redegjøre for verken faktiske eller rettslige grunnlag for en sak.

De aktuelle utsagn er dommeren subjektive karakteristikker av klagerens handlinger og vurderinger under fremførelsen av saken i retten, uten mulighet til å etterprøve om det er dekning for utsagnene. Den det gjelder har ingen mulighet til å forsvare seg mot dette, som blir stående uimotsagt med et "sannhetsstempel". Dette er av betydning for en advokats renommé, egnet til ryktespredning og derfor ødeleggende for yrkeskarrieren. Den negative omtale i dommen er klart egnet til å virke sårende og infamerende. De aktuelle avsnitt i dommen er krenkende for klageren og er i strid med retningslinjene for god dommerskikk.

Tilsynsutvalget har reagert på den måten dommeren har uttrykt seg på, hva han har uttalt seg om og i hvilken sammenheng dette er gjort. Det faller utenfor utvalgets oppgave å ha noen oppfatning om kvaliteten av advokatens arbeid eller dommen for øvrig.

Tilsynsutvalgets flertall finner at dommerens opptreden er i strid med god dommerskikk og at dommerfullmektig B bør ilegges disiplinærtiltak i form av kritikk.

Mindretallet, Senum, har også reagert på enkelte formuleringer i dommen, som kan innby til kritiske merknader, og kan slutte seg til de generelle uttalelser i flertallets premisser. Mindretallet kan imidlertid ikke se at de aktuelle avsnitt i dommen, heller ikke lest i sammenheng, har et slikt omfang og innhold eller alvorlighetsgrad at dette overstiger den terskel for uheldig dommeradferd som skal til før det reageres med kritikk. Mindretallet har derfor konkludert med at det ikke er grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak over dommerfullmektig B

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt

vedtak:

Dommerfullmektig B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.